

## IZRAELITA

## TANÜGYI ÉRTESETŐ.

---

 Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.
 

---

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület”. —  
 Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 fit. — Az egyesület tagjainak díjmen-  
 tesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénz-  
 tárnokhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

---

## A jellemképzés.

## I. B e v e z e t é s.

1881 óta rendszeresen minden év Ijár 17-én egybegyülekezünk egy ünnepélyes gyűlésre, hogy megemlékezzünk az akkor oly korán elhunyt alapító és tiszteletbeli tagról, néhai **Léderer Bernát**-ról, és hogy az ő nevét viselő alapítványnak kamatait egy szegény, támogatásra szorult tanítónak átnyujtsuk. — A mai napon is ezen célból gyülekeztünk egybe, hogy a kegyelet adóját és háláját boldogult jótevőnk irányában tehetségünkhöz képest lerójjuk.

A t. központi választmány ezen alkalommal is engemet bizott meg a reám nézve oly megtisztelő feladattal, hogy megemlékezésünknek őszinte érzelmeit kifejezésre juttassam.

Az előbbi években rendszeresen emlékbeszédem tárgyává egy oly erényt választottam, amelylyel a boldogult gyermekeinek fényes példa gyanánt ragyogott, ma pedig bátorkodom egy képet ábrázolni azon nevelési tervről, melyet a boldogult, mint atya, derék és nemesszívü neje közreműködésével 6 gyermekeinél alkalmazott.

## II. E g y i m a t á r g y a l á s a.

Ha visszapillantást vetek a múltba, és kérdezem magamban: mi-képen nevelte a boldogult gyermekeit, úgy önkénytelenül azon ima jut eszembe, amelyet a jámbor zsidó már 2000 év óta naponként elmond, és midőn ezen imát mai emlékbeszédem tárgyává tűzöm ki, legjobban vélem a boldogultnak nevelési módját hiven ccsetelni.

Ezen ima, Deutsch Henrik magyar fordításában következőképen hangzik:

Legyen meg a te akaratod, oh örökkévaló, mi Istenünk s őseink Istene! 1. hogy hozzá szokjunk tanodhoz és 2. ragaszkodjunk parancsolataidhoz! 3. Ne hagyj minket valamely hiba-, vétek-, bün-, kísértet- vagy szégyenbe sülyedni, 4. s ne engedd, hogy a bünös vágy rajtunk erőt vehessen! 5. Tarts távol minket a rossz embertől és a rossz társtól, 6. hogy a jó hajlamot követvén, egyedül jót miveljünk, és 7. fékezd meg ösztönünket, hogy neked hódoljon; 8. hogy találjunk ma és minden napon kegyelmet, szeretetet s irgalmat szemeidben s mindazok szemeiben, kikkel találkozunk s jutalmazza meg minket a kegyelem jótéteményeivel. Dicsértessél, örökkévaló Isten, a ki Izrael népét megjutalmazza a kegyelem jótéteményeivel!

Ime, mélyen tisztelt hallgatóim, ez egy ima, mely nemcsak szívün-

ket tölti el az isteni gondviselésben való hittel, hanem arra is tanít bennünket, hogy miképen neveljük tulajdonképen gyermekeinket, miképen kell erkölcsös és rokonszenves jellemeket kiképezni, sőt mi több arra is tanít bennünket, miképen neveljük saját magunkat, miképen nemesítsük saját kedélyünket és jellemünket. Ezen ima valóban a paedagógiának tankönyve, és azért joggal paedagogiai imának is nevezhető. Vizsgáljuk tehát ezen imát paedagogiai tartalmára vonatkozólag.

Akit a modern kételkedés férgé rág, akinek keblében a hitetlenség daemonja szállt, az azon ellenvetést tehetné nekem, hogy a nevelés művészet, mely cselekedeteknek egész sorából áll, amelyeket az anthropologiai és paedagogiai tudomány szabályai szerint kell alkalmazni. Itt nem használ az ima, itt dolgozni kell. Nem ima, hanem tettek segítségével leszünk felnevelve. Aki pedig ezen nézetnek hódol, az a nevelésnek hatalmát tulbecsüli. A gyermeknek jövője nemcsak a neveléstől, hanem a különböző körülményektől és viszonyoktól függ, melynek beköszönését előmozdítani, vagy megakadályozni igen gyakran emberi egészen hatalmon kívül esik.

Azért igen ajánlatos, hogy az ember, úgy mint egyéb kötelességnél a nevelés terén is megtegye a magáét, és a többit a sors oltalmába, Isten kegyelmére bizza. Ezen bizalom hátorságot és kitartást kölcsönöz. Egyébiránt a művelődés történelme arra tanít, hogy minden tudomány kezdete a hit. Főképen őseinknél a vallás egyesült a tudománnyal. A biblia nemcsak története a zsidóságnak, hanem etikája is egyszersmind. Minden, ami történik, Isten tudatával, Isten akaratával történik. Isten az izraeliták nevelője, tanítója. A Biblia az izr. paedagógia.

### 1. *A szoktatás.*

Az első, melyet a jámbor fohászkozó ezen imában kér, az, hogy az Isten saját tana szerint szoktassa élni. Egyes emberek, úgy mint egész nemzetek a szokás művei. Boldog azon család és nemzet, melynek ifjúsága jó erkölcsök és erkölcsképző életszokások közt nő fel. Ott, hol a jó erkölcs figyelmen kívül hagyatik, ott elvadultság lép fel és ily nemzet közel áll a sülyedéshez.

Amit a jámbor szerző 2000 évvel ezelőtt imájában kíván, azt a modern paedagogia is rendeli. A szoktatás a fegyelem első eszközeihez tartozik. Minél jobban gyakoroljuk az izmokat, az idegeket, a lelket, az akaratot, annál könnyebben és gyorsabban megy végbe a mozgás és cselekvés, annál nagyobb a jártasság. Amint szokunk, úgy élünk. Gyakoroljuk tehát az ifjúságot a szentírás törvényei szerint, azaz gyakoroljuk a gyermekeket mindenek előtt az engedelmességre, azaz a szülői, állami, társadalmi, észbeli és főkép isteni tekintély elismerésére. Az első népek erkölcsisége úgy mint a gyermekeké is a tekintély és a szokás elvein alapszik. Csak a szoktatás által képződik az állhatatosság és a következetesség, mely tulajdonságok nélkül valódi jellem nem gondolható.

### 2. *Az oktatás.*

De az értelmes ember nemcsak szokásból cselekszik, hanem belátása, erkölcsi elvei és saját akarata szerint. Azért ezen ima szerzője kéri 2-szor Isten parancsolataihoz való ragaszkodást és szeretetet. A legtöbb, a szentírásban foglalt parancsolatnak célja a népet engedelmességre, mértékletességre, méltányosságra, az igazságra, emberszeretetre, munkásságra, természetszerű életmódra kiképezni és a zsidók 4000 éves története bizonyosságot tesz arról, hogy az egész földkerekségén szétszórt zsidók a sok üldözés és elnyomás daczára hygieniai

és erkölcsi tekintetben minden egyéb vallásfelekezetet felülmúlt, amely nagyrészt őseik vallásához való ragaszkodásuknak tulajdonítható.

A mivel az ember gyakrabban foglalkozik, azt jobban ismeri, jobban szereti. Tanítsuk tehát gyakran az erkölcsi tanokat, ezáltal a gyermek lelkében oly erkölcsös képzettség fog származni és erősülni, mely elég hatalmas lesz a gyermeket a jó tetteire indítani. Azon képzetek, melyeket gyakran tudatunkra visszaidézzük, melyek iránt érdeklődéssel viseltetünk, hatalmasabbak, erősebbek, és épen ezek nagy szerepet játszanak cselekvéseinknél. — Herbart nagyon helyesen tűzi ki az oktatás főcéljául az érdeklődés sokoldalúságát.

(Folytatása következik.)

## **Herbart és Ziller paedagogiai elvei a magyar-zsidó népiskolában.\*)**

### II.

**Jelige:** „In der Technik der Ueberlieferung des Wissens an das nachwachsende Geschlecht sind wir weit, sehr weit — vielleicht zu weit gekommen; möchte die Technik der Charakterbildung sie bald ein- und überholen.“ Lazarus.

#### **A) A cultur-historiai fokozatok.**

Míg a culturhistoriai fokozatok (Kulturhistorische Stufen), alapgon dolata kizárólagosan a tananyag egymásutánját szabályozza, addig a koncentráció elve (Konzentration) az egyes tantárgyaknak egymáshoz való viszonyáról, azoknak a pszichológiai törvények alapján eszközölt összeköttetéséről gondoskodik. Ezuttal csak előbbi veszem tollhegyre.

A tananyag helyes megválasztásában, a nevelő-oktatás sarkalatos irányelve vezérli Herbart-Ziller követőit. Értelmi képzés karöltve kedély nemesítéssel, az akarat edzése megrendíthetetlen alapon nyugvó vallás-erkölcsi nevelés által, ez a cél és ezen célnak megfelelőleg választják eszközeiket. De halljuk magát az iskolát: „Das Ziel, welches wir in unseren Volksschulen erreichen wollen, nämlich feste, unerschütterliche Grundlagen zur Bildung eines religiös-sittlichen Charakters in die Herzen unserer Zöglinge hineinzulegen, wird von allen gebilligt werden. Unsere Volksschule soll eine Erziehungsschule sein, keine Lese-, Schreib- und Rechenschule.“ (Rein: Kulturhistorische Stufen I. k. 3 oldal.)

Teljes erővel oda hatni, hogy az oktatás maradandó hatást gyakoroljon a gyermek kedélyére, érzületére, nem annyira az ismeretszerzésre, mint a jellemképzésre maradandóan hatni, a

\*) Elöttem fekszik: Dr. Rein „Theorie und Praxis des Volksschulunterrichtes nach Herbartischen Grundsätzen“ című nyolcz kötetes műve. Herbart Ziller leghivatottabb követőinek eme epochalis munkája, mely felöleli mindazon didaktikai irány-elveket, melyek Comenius óta a tanügy embereit foglalkoztatták, megérdemli, hogy minden iskola részére megszereztessek. Szerény ismertetésem anyagát jobbára e műből merítettem. Tüzetesen átböngésztem ugyan Ziller: „Jahrbuch des Vereines f. wissenschaftl. Pädagogik“ című évkönyveket is, de őszintén megvallva, magam szörű néptanító, ki hetenkint 50-60 órán át tanítással foglalkozik, abstract bölcsészeti művekkel tüzetesen alig foglalkozhatik Mondhatom, hogy a Rein-féle mű untig elég, hogy a néptanítót a nevelő-oktatási rendszer bámulóinak hódító seregébe olvassza. Rein és társainak eme alapvető műve felöleli a német népiskola nyolcz tanévére szóló egész methodikáját. Szünidei foglalkozásul a fentebb említettekén kívül ajánlhatom: Ziller: Vorlesungen über allgemeine Pädagogik. Leipzig 1876. Staude: Die Kulturhistorischen Stufen im Unterricht der Volksschule. Rein: Gesinnungsunterricht und Kulturgeschichte. Langsalsa 1887.

helyesnek, jónak és szépnek classikus példái által a gyermek akarat erejét edzeni: ezek a jelszavak, melyekkel a nevezett német iskola Herbart-Ziller zászlaja alatt hódít.

„Niemand wird sich der Einbildung hingeben, dass das bischen Wissen, wenn es nichts weiter ist, als ein abgerissener, unzusammenhängender Notizenkram, der sich rasch genug verflüchtigt, irgend welche Bedeutung, irgend welchen Einfluss auf das Gemüth und den Willen, also auf die Bildung des Charakters bei unseren Kindern jemals gewonnen habe und jemals gewinnen könne.“ (Rein: Theorie und Praxis I. kötet 7. oldal.)

A tananyag megválasztásában, a gyermek egész lényét átható érdeklődés szempontja vezérelje a tanítót. Oly tananyag, mely már egyszerű tartalmánál fogva, a tanítónak minden magyarázata nélkül is teljes mértékben leköti a gyermek érdeklődését és szíve mélyéig hat, mely a lelket magával ragadja: csak oly tananyag képes a fentebb kitűzött célt megvalósítani.

Amilyen fontosságot tulajdonít a H. Z. iskola a tananyag érdekességének épp oly nyomatékosan hangsúlyozza a helyes egymásutánt, vagyis a fokozatosságot.

Az egyes iskolaévek számára kijelölt olvasási anyag, egyszersmind az illető osztály tananyagának középpontja, melyhez az összes tantárgyak, mint a kör középpontjához térő sugarak, sorakoznak. A tanítás középpontját képező tananyag képezi az ugynevezett „Gesinnungsunterricht“-ot (érzület tanítást), melynek ágai, az I. osztályban, a Ziller által gondosan megválogatott **12 mese** (Grimm testvérek gyűjteményéből), névszerint:

1. Die Sternthaler.
2. Frau Holle,
3. Strohalm, Kohle und Bohne.
4. Das Lumpengesindel.
5. Der Tod des Hähnchens.
6. Der Wolf und die sieben Geislein.
7. Der Wolf und der Fuchs.
8. Der Zaunkönig und Bär.
9. Fundevogel.
10. Schneeweischen und Rosenrot.
11. Die Bremer Stadtmusikanten.
12. Der Arme und der Reiche.

Persze, hogy a mester és tanítványai részletesen akadatolják, hogy miért épp ezeket a meséket és nem másokat választottak.

A II. osztály „Gesinnungsunterricht“-ja **Robinson** (a kijelölését később okadatoljuk.)

A III. osztálytól kezdve a „Gesinnungsunterricht“ köre tágul, alapja **a szent könyvek történetei**, de velök párhuzamban tárgyalandó a **hazai történet** és ezekhez simul a földrajz és természetisme. Majdnem fölösleges felemlitenem, hogy a III. osztálynak fentebb már említett tárgyaihoz, az olvasás és írás (mint nyelvtanítás) számolás, rajz- és énektanítás is csatlakozik, de mindmegannyi a „Gesinnungsunterricht“ köré csoportosítva, mint annak kiegészítő részei.

Ziller maga (Lásd „Grundlegung“ Vogt-féle II kiadás 455. l.) következőkben okolja meg ezen tananyag kiválasztásának helyességét.

„Minden egyes oktatási fokozatnak, azaz minden osztálynak, teljesen kikerekített, összefüggő, egységes anyagot képező gondolatok kör kijelölendő, még pedig a hit-erkölcsi nevelő-oktatás vezérlő

irányelvének megfelelőleg, k o n c z e n t r i k u s k ö z p o n t o t k é p e z ő t a n a n y a g v á l a s z t a n d ó

A koncentrikus központ fokozatossága, a gyermek fejlődő szellemének, a pszichologia által felállított appercepczió törvényeinek feleljen meg.

Az emberiség fejlődésének fokozatai a gyermek fejlődési fokozataival korrespondálván, szükséges, hogy előbbinek egyes korszakait klasszikusan tárgyaló olvasmányok nyomán megismertessük a gyermekkel, mint az emberiség kulturhistóriai fokozatait, kellő egymásutánban, a gyermek fejlődési fokának megfelelő korában.

„Die Jugend muss immer wieder von vorn anfangen und als Individuum die Epochen der Weltkultur durchmachen.“ (Goethe.)

Ezen nézőpontokból kiindulva, Ziller a népiskola nyolcz tanéveire, a következő koncentrikus tananyagot jelöli ki:

- I. fok: Az epikai mese.
- II. „ Robinson élete.
- III. „ A Patriarchák története.
- IV. „ A birák korszaka.
- V. „ A zsidó királyság korszaka.
- VI. „ Jézus élete.
- VII. „ Az Apostolok története.
- VIII. „ A hitujítás korszaka. (Katekismus).

Ziller szerint ezek volnának az emberiség kulturfejlődésének főbb állomásai, melyek az egyes ember fejlődési korszakának is megfelelnek, miért is az oktatás alapjául kijelölendő tananyag, kizárólagosan a kulturhistóriai fokozatok azon gondolatköréből választandó, mely a gyermek jelenlegi szellemi fejlődésének fokával párhuzamban halad.

Az itt felsorolt fokozatok számára kijelölt tananyag helyességét (Lásd Z. Jahrbuch XIII. évf.) következőkben okolja meg:

„A normálisan fejlődő 6 éves gyermekeknél, individuális eltérésük daczára, a képzelő tehetség dominál. A mese, mint az emberiség gyermekkorának szellemi terméke, ugyancsak az élénk képzelő tehetségének eredménye.

Innen magyarázható azon lelki gyönyör, melyet a gyermek a mese irányában táplál.

Mindezeknél fogva kell, hogy a mese képezze az iskola nyújtotta tananyag fundamentumát. Miután a gyermek a II. tanévben megismerkedett (Robinson nyomán) kizárólagosan magán erejére támaszkodó ember életfolyamával és viszonytagságaival, bevezetjük (III. tanévben) a társas élet színhelyére, a patriarchalis korszakba, melyben az egyén, mint a családnak tagja, gyermeki bizalommal aláveti saját akaratát a családfő bölcs vezetésének, miként ezt minden gyermek önnön családjában, szüleinek gyöngéd gondozása mellett tapasztalta.

A pusztá autoritás köréből lassan kibontakozik azon korszakba, melyben a belátás és gondolkozás révén a felsőbb akarat érvényesülésének szükségét maga is belátja, megismeri és szeretni tanulja a legfelsőbb autoritás nélkülözhetlenségét, melyet a királyi hatalom gyakorol, míg végre a legfelsőbb fokon, az erkölcsvallási gondolatkörben, megérlelődnek a társadalmi élethez szükséges gondolatok, a tökéletességre megkívánható erények, a valláserkölcsös szellemben edzett akarat stb.

Látnivaló, hogy a tananyagnak ilyen kiválasztása merőben el-

lentmond az eddigi gyakorlatnak, mely a koncentrikus köröknek hódol, de szakít az összes hivatalos tantervekkel is, melyek oly módon állapítják meg a tananyagot, hogy a koncentrikus körök szerint való tanítást ki nem kerülhetjük.

Miután H. Z. követői a koncentrikus köröknek hódoló képviselőit az iskolából kikergették, utánuk dobják olvasókönyvüket is, mely encyklopedikus alapon lett összeállítva, de fájdalom — annélkül, hogy rendszerüknek megfelelő olvasókönyvvel pótolták volna a gyermek tarsolyában észlelhető ürt. Ugy vélem, köztudomásu dolgot állítok, midőn constatálom, hogy a H. Z. rendszer német képviselői ez idő szerint még nem rendelkeznek céljaiknak megfelelő olvasókönyvvel a népiskola számára, csupán a II. és III. osztály olvasókönyve kész, a még hátralevő kötetek a jövő század paedagogiai zeneszerzőinek műértő kezére várnak.

A H. Z. féle rendszer követői számúzik a népiskola alsó osztályaiból az u. n. „Beszéd- és értelemgyakorlatot“, hiszen a népiskola egész működése nem egyéb a nevelő-oktatás elvének szolgálatában álló beszéd- és értelemgyakorlatnál.

A Hit- és erkölcstan“-nak, mint külön tantárgynak, a népiskola két alsó osztályaiban helyet nem jelölhetnek; szerintünk ez paedagogiai botlás volna, amennyiben a 6—7 éves gyermekek gyomrocskája ezt még nem bírja, sőt magát a bibliai történet tanítását is csak a III. osztályban kezdik, persze a teremtés történetének mellőzésével.

Hogy az egy tannyelvvel bíró, és nyolcz évfolyamra berendezett német népiskola, a tanidőnek és tananyagának ilyen luxuriosus alapon történő beosztását elviselheti-e, azt döntsék el azok, akik a jövő század paedagogiai elveinek gyakorlati alkalmazását önnön szemekkel látták; de hogy a mi három-nyelvű és négy évfolyamból álló magyar-zsidó iskolánkat, H. Z. követői paedagogiai recipéjének merev alkalmazásával legrövidebb idő alatt alaposan megfojtánók, azt a következőkben könnyű lesz bizonyitanom.

De bármikép vélekedjék valaki a H. Z. iskola által hirdetett elvek gyakorlati alkalmazhatóságáról, bármily súlyos ellenérveket hozzunk fel, akár nemzeti, akár felekezeti, avagy paedagogiai szempontból a rendszer egyes részei értékének gyöngítésére: azt senki sem tagadhatja, hogy oly magas eszményi szempontokból kiinduló, a didaktika legelszórtabb részleteire is kiterjedő, oly sok szempontot felölelő és mégis a leglényegesebb momentumokra szorító nevelő-oktatási rendszert, csak bámulva tisztelhetjük, habár vakon nem követjük. A H. Z. rendszer egységes koncepcziója- és merész constructiójában bizonyos eszményi és szellemi felsőbbség nyilvánul.

A mi köznapi schulmeisteri lapos észjárásunk kegyeletes áhítattal áll meg a paedagogiai Eiffel-torony lábánál. A magasban szálló léggömb merész lakóit irigy szemmel kíséri a gyarló földön visszamaradó bámész sereg, de azért a világeért se ragadná meg az alkalmat arra, hogy a még ki nem próbált anyaggal töltött gömböcske köteleihez kösse, évtizedeken át kipróbált iskolai csolnakát.

Hiába! a léggömb kormányozhatóságában még kételkedünk; a a felsőbb légréteg szeszélyeire nem bizzuk csontjainkat.

*Csukási Fülöp.*

(Folytatása következik.)

## Két óra a siketnémák intézetében.

Az orsz. izr. férfi tanító-képző negyedik évfolyamának növendékei, paedagógiai szaktanárak vezetése alatt, meglátogatták az izr. siketnémák intézetét, hogy közvetlen benyomást nyerjenek azon módszerről, mely lehetővé teszi, hogy némák beszéljenek egyrészt, másrészt a cél volt, megismerni a pesti zsidó hitközség egyik országos híré intézetét.

A csaknem pazarul berendezett épületet, mely mintegy az egész környék fölött uralkodik, kertek veszik körül úgy, hogy az épület ablakaiból mindenütt természet mosolyog felénk. Példás tisztaság az épületben, csin, sőt itt-ott fény a fenntartó hitközség nemes bőkezűségét dicsérik. Bennünket az igazgató lekötelező nyájjassággal fogadott és vezetett a vizsgaterembe, hol a gyermekek nemi különbség nélkül, csoportokra osztva állják körül tanítójukat, lesve ajkairól a szót. Az alsóbb osztályokban kizárólag nők tanítanak, kik az intézet tanítói karában egyáltalán tulsúlyban vannak. Az oktatás tárgyai leginkább beszéd és értelemgyakorlat, olvasás, írás és számolás, bár a többi tárgyak sincsenek elhanyagolva.

Emlékezzünk meg néhány szóval a tanítási módról:

Az elképzelhető legközvetlenebb szemléltetés az uralkodó itt, és pedig oly módon, hogy a táblára van függesztve a szemléltető kép, a tanítónő valamely hegyes csonttárggyal egyik képre mutat és kérdi: T. mi ez? Gy. Ez ember. T. valódi ember? Gy. Ez nem valódi ember, hanem a képe. T. Hát én valódi ember vagyok-e? Gy. Igen, te valódi ember vagy. T. Milyen ember ez? Gy. Ez öreg ember. T. Én is öreg vagyok? Gy. Nem, te fiatal vagy. T. Férfi vagy nő-e ez? Gy. Ez férfi. T. Férfi vagyok én is? Gy. Nem, te leány vagy. Így tehát látjuk, hogy a tanítás alapelve a képzetek, fogalmak és ítéleteknek szemléltetés alapján való nyújtása, melyhez járul, hogy minden ítéletnél az ellenkezőjére is kérdez a tanító, miáltal a közölt anyag sokkal világosabbá válik.

A kérdés most az, hogyan érintkezik tanító és tanítvány, jelek vagy nyelvsegítségével. Ez utóbbival. Hiszen, ha a tanító a gyermekhez közelednék úgy, hogy bizonyos jelbeszédet tanul meg, melyet a gyermek vagy már ismer, vagy könnyebben tanulhatja meg, mint a másikat, ezzel a gyermeket képtelenné tenné arra, hogy bárkivel egyformán érintkezhetik. Tudjuk, hogy a siketnémáknál a némaság oka a siketség, így tehát a halló érzéket pótoljuk a látó érzékkel és a száj különböző alakját a különböző betűk illetve hangoknál ellesve, hozzá véve segítségül néhány anatómiai fogást, legyőzhetjük a halló képesség hiányát. A gyermekeknek tehát egyéb dolguk nincs, mint a tanító ajkának mozgásait pontosan figyelemmel kíséreni, a mit meg is tesznek annyira, hogy a tanító kérdését félhanggal ismétlik. Az eredmény bámulatos; a gyermekek folyékonyan olvasnak, jól számolnak, hibátlanul és oly szépen írnak, hogy bámulatra ragadott mindnyájunkat. Hogy milyen akadálytalanul érintkeznek a gyermekek egymással és idegennel, kitetszik abból, hogy akárki közülünk folyékonyan beszélhetett a gyermekekkel, sőt egyik növendék a másikat fenti minta szerint examinálta és tévedéseit megróttá. Ez megdönthetetlen példa arra, hogy minden onnan kikerülő gyermek a társadalom egy megmentett tagja.

Vajha a pesti zsidó hitközség és a hazai zsidóság általában minél több módot nyujtana a szerencsétlenek boldogítására. A szeretet, akarat és képesség az intézet vezetőiben és tanerőiben a cél elérésére nem hiányzik.

Az igazgatónak szives kalauzolásáért egyik társunk köszönetet

mondva azon hitben távoztunk: az a siketnéma az igazi szerencsétlen, ki nem képes ez intézet áldásaiban részesülni.

Budapest, május hó.

P. M., képzői növendék.

## A vidéki körök működése.

### I. A pécsvidéki kör közgyűlése.

J e g y z ő k ö n y v, fölvéetett az 1889. évi április hó 18-án tartott pécsvidéki izr. tanítók fiókkörüléséről.

J e l e n v o l t a k: Klingenberg Jakab az orsz. izr. Tanító-egyesület választm. tagja, mint elnök, Sasvári Béla r. t. jegyző, Weisz Gábor r. t., Hoch József r. t., Strauszer Henrik izr. tanító, Wessel Sarolta k. a. izr. tanító, Sasvári Czeller Sarolta asszony, tanítónő, Dr. Schulhof Adolf, Weisz Jakab, Tausz Vilmos iskolaszéki tagok mint vendégek és Marczalli Mór r. t. tanító Szigetvárról. **Napirend:**

I. a) A központi felhívás; b) a fiókegyletek megalakulását tárgyzó alapszabályok felolvasása; c) körelnök és jegyző megválasztása; d) az orsz. izr. tanítóegyesületi közgyűlés napirendjén lévő tételek rövid jelzése.

II. A megállapított tételek fölötti tanácskozás: a) A hazai és külföldi népoktatás legujabbkori mozzanatai; b) az egyesület részéről nyújtandó anyagi és szellemi kedvezmények; c) a hitoktatás a felekezeti és közös iskolában; d) árva és segélyalap; e) véleménynyilvánítás az egyesületi kiadványok fölött.

III. Esetleges új tétel fejtegetése.

IV. Indítványok.

ad I.) Elnöklő Klingenberg Jakab üdvözli a jelenlevőket, felolvassa a központból hozzá intézett felhívást és kéri a jelenlevő tagokat véleményüket nyilvánítani a pécsvidéki fiókkör létesítése iránt. Hozzászóltak Marczalli Mór és Sasvári Béla r. tagok.

A jelenlevők a központi Elnökségtől érkezett felhívás értelmében a pécsvidéki izr. tanítók fiókkörét megalakultnak nyilvánítják és elnöknek megválasztják Klingenberg Jakabot, jegyzőnek Sasvári Bélát.

ad II.) a) Elnök megköszöni a fiókkör bizalmát és röviden jelzi a napirenden lévő tontos tételeket.

A hazai és külföldi legujabbkori mozzanatai czimű tételhez Klingenberg a következő javaslatot terjeszti elő:

„Tekintve azon körülményt, hogy nemcsak a szellemi, hanem a fizikai munka is nemesebbé, erkölcsösebbé és boldogabbá teszi az embert és hogy ezen oknál fogva a gyermeket már iskolás korában kell a fizikai munka teljesítéséhez szoktatni, továbbá, hogy e részben, különösen a mi hitfeleink közt még igen sok a tenni való, indítványozzuk, hogy a jelzett tételnek előadója figyelmét terjessze ki azon ujabbkori mozzanatra, hogy mi módon lehetne a mi viszonyainkat tekintetbe vétele mellett akár a házi ipart, akár a kertészetet népiskoláinkban sikeresen tanítani.“

Ezen indítvány egyhangulag elfogadtatott.

b) Az egyesület részéről nyújtandó anyagi és szellemi kedvezmények czimű tételnél szóba hozatott, miszerint az egyesület sok pártolóhitközség és magán.soktól nyer támogatást, a miért is kellene azon tanítókat, kik az együletnek nem tagjai, alapszabályszerűleg szükséghez

képezt némi segélyben részesíteni, de a hitközség és azok tanítói viszont fölszólítassanak az egyesületi kiadványok behozatalára:

helyeslőleg tudomásul vétetett.

c) A hitoktatás a felekezeti és közös iskolában megbeszélés tárgyát képezte ugyan, de határozat az idő rövidsége miatt nem hozatott.

d) Az árva és segélyalap czimű tételnél megemlíti elnök a veszprémi izr. tanítók dicséretes, buzgó, de helytelen módon kezdeményezett és azért czélhez nem vezető törekvését.

E részben az értekezlet azt javasolja, hogy az országos izr. tanítóegyesület rendes bevételeinek egy részét tökesítés helyett alapszabályszerűleg az egyes tagok árváiknak segélyezésére fordítsa; a mihez még egyes adományok és hitközségi járulékok volnának csatolandók. A körülés megbizta elnökét, ezen javaslatnak lehetőleg a közgyűlésen érvényt szerezni.

e) Az egyesületi kiadványok feletti vita elég élénk volt. Elnök előterjeszt egy javaslatot, mely alább egész terjedelmében következik. A körülés azon hozzátétellel fogadta el, mely szerint a bibliafordítás revizáltassék, az ilyen czimek mint „női erények elleni erőszak“ mellőztesenek és hogy a szók lehetőleg következetesen fordítottassanak, vita közben ily óhajok is merültek föl: a biblia szószerint mint a bécsi Fuchs-féle iskolai bibliai legyen fordítva és hogy héber nyelvtani gyakorlatok is foglaltassanak a könyvben. — Általánosan elfogadtatott a héber könyvekre nézve azon indítvány, hogy

a héber kiadványok gondosan és alaposan javitassanak, mert csak így lesz azok általános terjesztése foganatosítható.

Az olvasókönyvekre nézve Klingenberg elnök indítványa így hangzik:

A népiskolai olvasókönyvnek a középfokon, nevezetesen a 3. és 4. osztályt illetve, az a célja, hogy a zsenge koru gyermek az abban foglalt olvasmányokat kellő tájékoztatás mellett megérthesse és hogy az azokban nyilatkozó erkölcsi igazságot, úgy mint a tárgyismeretet könnyen felfoghassa. — Hogy azonban az olvasókönyv ezen célnak megfelelhessen, szükséges, hogy nemcsak a történelemből merített elbeszélő olvasmányokat tartalmazzon az olvasókönyv, hanem olyanokat is, a melyek a gyermek köréből és a társadalmi életből merítvék, az emberi boldogság alapját képező erényeket hű és megragadó példákban feltűntetik és a jó hatást a tanuló ifjuságra el nem tévesztik.

Miután pedig az egyesület által kiadott olvasókönyvek ezen kifejtett elveknek meg nem felelnek, a mennyiben tárgyi ismereteik és nyelvezetük csak magasabb fokú tanulóknál volna sikeresen érvényesíthető, szükséges, hogy az egyesület olyan olvasókönyvek kiadásáról gondoskodjék, melyek a fent jelzett igényeknek megfelelően szerkesztve vannak.

Ezen indítvány élénk vitára adott alkalmat, mely végre általánosságban elfogadtatott.

ad III.) Elnök indítványozza, hogy az anyaegyesület kebelében könyvbíráló bizottság létesíttessék, mely hivatva lesz az izr. népiskolai tanulóknak kezében forgó ifjusági iratokat paedagogiai és vallási szempontból megbírálni és egy oly lajstromot készíteni, melyben a könyvtáraknak ajánlható ifjusági iratok és könyvek jelezve vannak.

Mely indítvány az országos közgyűlést rendező bizottságnak további intézkedés végett ajánltatik.

ad IV.) Elnök tudomásul adja az egybegyűlt tagoknak Wessel Ábrahám pécsi tanítónak f. hó 12-én történt gyászos elhunytát, és egyuttal felolvassa az egyesületi elnökség azon átiratát, mely szerint az

elhunyt noha több ízben tagsági díjakat fizetett, az egyesület tagjának nem tekinthető; felkéri az egybegyült tagokat, miszerint az elhunyt érdemeit méltányolva, az özvegyet jogában támogassák.

Weisz J. úr az alapszabályok ide vágó pontozatait felolvastatni kéri, a mi megtörtént.

Weisz J. elnök rendelkezését helyesnek tekinti és így támogatásra méltónak találja azt.

Elnök és több tag hozzászólása után, kimondatik: hogy

a pécsvidéki izr. tanítók fiókköre méltányosnak találja, miszerint az elhunyt 8 gyermeket hátrahagyott Wessel Ábrahám izr. tanító özvegyének, tekintve azt, hogy tagsági díjakat fizetett és a tagsági jogokat tényleg élvezte is,\*) — az özvegyi jutalék kiadassék és kéretik az elnök, hogy ezen ügyben a központnál eljárjon.

Végül indítványozza Marczali Mór, hogy a jövő körülés Szigetváron tartassék és hogy az idő a közgyűlés után meghatározassék, mi örvendetes tudomásul vétettek.

Egyéb tárgy nem lévén, elnök megköszöni a jelenlevő vendégeknek szives megjelenésüket és ezzel a gyűlés véget ért.

Pécs, 1889. április hó 19-én.

*Sasvári Béla,*  
jegyző,

*Klingenberg J.,*  
elnök.

### **A trencsén-vidéki kör közgyűlése.**

Jegyzőkönyv, felvétel az orsz. izr. Tanítóegyesület Trencsén vidéki körének, f. é. április hó 24-én megtartott gyűlésében. Megjelentek: Dr. Diamant Mór főrabbi, a trencsényi tanítótestület, nevezetesen: Munk Béla igazgató, Fried József, Bernhárd Mór, Donáth Ármin, Kürcz Lipót, Grossmann Adolf tanítók, továbbá Spitzer Mór skalaujfalui, Szögyi S. vágbesztercei, Kohn József pruszkai, Kulka Dávid peczkói, Szimányi Adolf puchói, Singer Náthan és Buchsbaum Lipót bosácsi, Horovitz S. melsiczi tanítók.

Napi rend: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. A mult gyűlés jegyzőkönyve felolvasása. 3. Tisztujítás. 4. Az orsz. izr. Tanítóegyesület közgyűlésen megvitandó főpontok tárgyalása.

A gyűlés folyama következő vala:

Munk Béla ig. mint körelnök igen szívélyesen üdvözli a megjelenteket és felhívására a körjegyző Donáth Ármin felolvassa a mult gyűlés jegyzőkönyvét. (Mely hitelesítettik.)

A tisztujítás alkalmával Munk Béla ujlag elnöknek, Donáth Ármin pedig jegyzőnek egyhangulag választottak.

A napi rend 4. tárgya első pontjához „az egyesületi vagyonszaporításához“ Grossmann Adolf javaslata, hogy a tömeges belépés eszközlése céljából, a tagsági díj 4 forintról 2-re szállitassék le, azon okból nem pártoltatott, mert az meg nem felelne az egyesülettől hozott áldozatoknak, az igazságnak, még akkor sem, ha ez azon tanítókra vonatkoznék, kik az egyesület kiadványait iskoláikban behozzák. Kohn állami tanító indítványára kimondatott: „Minden honi izr. tanító szent kötelessége az egyleti kiadványok behozatala és elterjesztése által, oda hatni, hogy az egyesületi vagyonszaporitassék.“

\*) Tagsági díjakat fizetett, de nagyon rendetlenül; 9 év alatt 36 frt helyett 14 frtot fizetett be. És hogy ő a jogokat élvezte, azaz 50 frt segélyt kapott az is jogczim, hogy özvegye az alapszabályok értelmében 200 frtot nyerjen? A központi választmány különben igen méltányos volt a szegény özvegy irányában. Szerk.

A napi rend második pontjánál; „A vidéki körök átalakítása, Szögyi javaslata, hogy a körelnök a f. é. aug. 20., 21-én megtartandó közgyűlésbe is küldessék ki képviselőnek egyhangulag elfogadtatik.

A napi rend 3. pontjához: „Az orsz. izr. Tanítóegyesület által nyújtott szellemi és anyagi kedvezmények“ című tételhez szól Donáth: röviden ecseteli az egyesület nagy érdemeit annak idején annyira üldözött izr. tanítóság körül és általa ezek javára kivívott nagy előnyöket is. Azt javasolja, hogy a vidéki körök képviselői hassanak oda, hogy a nyugdíjtörvény a közoktatási bizottság előadójának javaslata értelmében módosíttassék és ekképen a trencsénvidéki kör is járjon el. (Elfogadtatik.)

A napi rend 4. tárgya „Hitoktatás“ állami és hitfelekezeti iskolában a vita igen élénken folyt. Azon kérdés, vajjon mi tanítassék (főképen leányokat véve tekintetbe) biblia történet vagy hit — szertartástan: Munk ig. szerint a hitoktatás csakis kedélyreható legyen. Diamant rabbi indítványa elfogadtatott; szerinte oly könyv szerkesztessék a központ által, mely nemcsak kis bibliai történeteket, hanem egyszersmind a מלא הפנים mintájára szerkesztett zsidó szertartásokat tartalmazzon. Grossmann Adolf azon módszert és eljárást kárhoztatja, mely a helyett, hogy a kedélyre hasson, a magoltatásra sulyt fektet, hol a didaktikai tanmód sem vétetik tekintetbe. A tárgyról bővebben következőképen nyilatkozik: Ezelőtt a gyermek vallásos érzületének fejlesztésére három fontos tényező működött közre: a család, az iskola, az élet: a jelen időben valljuk be őszintén sem az elsőtől, sem az utolsótól már nem sokat várhatunk, ezért a zsidó iskolának kettőztetett a kötelessége, hogy e hiányokat pótolja bibliával, hittan tanítással, ifjusági isteni tiszteletekkel; növendékében nemcsak a hazaszeretet, de a vallásosság szent tüzeit is fejlessze. Zsidó iskolának létjogosultsága csak addig van, meddig szent csarnokában Isten igéjét hirdetjük és a bibliát a maga eredeti szövegében tanítjuk. — Ha áll az, hogy nyelvében él, a nemzet, úgy minden kétséget kizáró tény az, hogy héber nyelvének köszönheti a zsidó, hogy zsidó. Tartsa azért minden tanító lelkiismeretes kötelességének e tárgyból annyit tanítani, a mennyit csak lehet, s egyes imák, áldások lefordításánál gondoljon lány növendékeire is. Felette hasznos s Istennek tetsző munkát végez az a tanító, ki lány növendékeinek hitoktatásánál eltérve a most divó s lelket ölő katekizálási módszertől, a tárgyat úgy kezelje, hogy előadásával a gyermek figyelmét úgy lekötni képes, hogy ez bemagolás nélkül is emlékezetébe vési a hallottakat. Hittanításnál az legyen főcélunk, hogy hassunk a szivre és kedélyre, szeretessük meg lány növendékeinkkel a hittani órákat, és ne vegyük el kedvüket az által, hogy a gyermektől a könyvben írt kérdésre az azt követő feleletnek szóról-szóra való elmondását szigorúan követeljük. Ez a tanulás valóban sokszor nevetséges is. Avagy van-e abban logika midőn egy rövidke kérdésre a gyermeknek annyit be kell vágnia s aztán szajkó módjára elmondania, hogy abból bátran még négy kérdést is faraghatnánk?

Én, leányaink hittani oktatásánál, melyen azonban a fiuk is, dacára, hogy a héber szöveget eredetiben tanulják, résztvehetnek, az eljárást a következőben ajánlnám:

„Gondoskodjék az orsz. izr. Tanító-egyesület oly hittani kézikönyvről, melyben a „kis biblia“ mintájára a tárgy egyszerű, könnyű irányban magyar s német nyelven, olvasmányok alakjában vétessék fel de úgy, hogy az egyes jellemrajzok mellett alkalma legyen a növendéknek azon törvényekkel is megismerkednie, melyek vallásunk sarkalatos elvei

# ASSICURAZIONI GENERALI

1888. évi mérlege.

## Nyereség- és veszteség-számla az A mérleghez (1888.)

Kiadás

Bevétel

A tétel neve	Üzlet		Vagyon		Összes	
	frt	k.	frt	k.	frt	k.
<b>1. A jégbiztosítás nyereségtartaléka</b>	200000	—	200000	—	200000	—
<b>2. Díjtartalék a múlt évről:</b>						
a) tüzbiztosítás	1962599	06				
b) szállítmánybiztosítás	95210	52				
c) jégbiztosítás	36653	11	2097462	69		
<b>3. Tartalék oly károokra, melyek 1887. decz 31-én még függőben voltak:</b>						
a) tüzbiztosítás	240741	15				
b) szállítmánybiztosítás	200408	—				
c) jégbiztosítás	1632	72	542781	87		
<b>4. Díjak a törlések ásával:</b>						
a) tüzbiztosítás	6769404	21				
b) szállítmánybiztosítás	1387972	23				
c) jégbiztosítás	2105421	67	10262098	11		
<b>5. Kötvényilletékek</b>						
a) tüzbiztosítás	248245	30				
b) szállítmánybiztosítás	13688	69				
c) jégbiztosítás	65984	93	327918	92		
<b>6. Tőke elhelyezések jövedelme:</b>						
a) Értékekre adott előlegek kamatai	2782	02				
b) Állam- és más értékpapírok kamatai és oszt.	237611	94				
c) Kamatok váltószámláiból, folyószámlától és ágió	65385	69				
<b>7. Nyereség különféle értékesítések folytán</b>						
a) Athozatal a vagyonszámlából						
b) Az állam- és egyéb értékpapírok többletértéke az 1888. decz 31-iki arfolyam szerint számítva						
<b>8. A tüzbiztosítási ágba befoglalván a tükörüveg biztosításban elért eredmények.</b>						
<b>Összesen</b>	13455891	14	553615	52	14009596	66

## Nyereség- és veszteség-számla a B. mérleghez. — Életbiztosítási osztály. (1888.)

A tétel neve	Üzlet		Vagyon		Összes	
	frt	k.	frt	k.	frt	k.
<b>1. Díjtartalék a múlt évről</b>	22735632	53	22199173	53	22199173	53
<b>2. Tartalék 1887. decz 31-én függőben levő károokra</b>	536459	—	310897	54	310897	54
a) Halálesetre szóló biztosításokra	3880125	61				
b) élélszámításokra	454252	49	4478452	22		
c) évi járulékokra szóló biztosításokra	144074	12	62104	81		
<b>3. Díjbevételek</b>						
a) Jégbiztosítások jövedelme	75377	59				
b) Értékekre adott előlegek kamatai	2377	45				
c) Állam- és más értékpapírok kamatai	692888	21				
d) Folyó számlák kamatai	34056	—				
e) Az ingatlanok tiszta jövedelme	242970	46				
f) Életbiztosítási kötvényekre adott előlegek kamatai	133721	08				
<b>Összesen</b>	1181390	79	601166	57	952036	97

5. Orvosi tiszt levél.	41850 65	11813 90	41850 65
6. Jutalékok	280020 20		280020 20
7. Költségek	443953 78		443953 78
8. Adó és bélyeg	45399 28		45399 28
9. Kamatok a nyeresémény, biztos. javára		16099 05	16099 05
10. Iréírás kétes követelésekre		26753 84	26753 84
11. Átvitel a vagyonszámlára	226401 06		226401 06
<b>Nyereség</b>		701807 67	701807 67
<b>Összesen</b>	28603831 65	756474 46	29360306 11

# Az Assicurazioni Generali vagyonállása.

**Vagyon** 1888. december 31-én. **Teher**

F. szám	A t e t e l n e v e		A		B		Összesen	
	frt	k.	frt	k.	frt	k.	frt	k.
1	1837500	—	1837500	—	3675000	—	3675000	—
2			4664303 18	2786517 67	7450820 85			
3			94680 10	2400959 68	94680 10			
4			43345	—	2444304 68			
5	51839 88		1430259 37	26223 91	1430259 37			
6	4233898 67		15462370 23	19696265 90	19696265 90			
7	391091 51		327647 85	—	327647 85			
8	1106066 77		680462 17	—	1786328 94			
9	192903 74		40167 79	—	233071 53			
10	74471 53		29729 28	—	104200 81			
11	678904 58		27708 86	—	706613 44			
12	903467 33		144859 90	—	1048327 23			
13	439159 72		531028 44	—	531028 44			
14	586583 81		304163 02	—	743322 74			
15	3000		4218 06	—	4218 06			
16			471166 64	—	1057800 45			
17			601166 57	—	3000			
18			—	—	601166 57			
			10498937 54	31908477 72	42407415 26			
Az 1888. december 31-én a jövő évekre érvénybe maradó díjkötelezők értéke: . . . . . 23,202,774.10								

**A t e t e l n e v e**

1 Alaptöke . . . . . 2625000

2 Tökésített nyereségtartalék . . . . . 1115108 38

3 Tartalék az értékpapírok árfolyam ingadozásának fedezésére . . . . . 522498 73

4 Ingatlan tartalék . . . . . 1055768 40

5 Tartalék alap kétes követelések fedezésére . . . . . 40000

6 Rendkívüli rendelkezés alatti nyereség-tartalék . . . . . 315635

7 a) Díjtartalék még érvényben levő biztosításokra az A mérlegen . . . . . 2123220 40

b) " " " a B mérlegen . . . . . 24 88068 53

8 Tartalék bejelentett, de december 31-én még ki nem fizetett károkra: . . . . . 610686 36

az A mérlegen . . . . . 312879 08

a B mérlegen . . . . . 456110 08

9 Osztalékalap az életbiztosításban ) II. A tábl. . . . . frt 33.704.45

nyereséményvel biztosítottak javára) 13 és 13 A tábl. frt 62.405.63

A hivatalnokok ellátási pénztárának vagyona . . . . . 323997 61

Jelzáloghitelezők . . . . . 533203 63

Egyenleg a visszabiztosítók számláján . . . . . 67570 80

Egyenleg az intézet főkjainak számláján . . . . . 774536 41

a) Hitelezők különböző címeken . . . . . 586633 81

b) Letétek kezesség és biztosíték gyanánt . . . . . 531028 44

A B mérleg folyó számlájának egyenlege . . . . . 5570 40

Gidoni alapítvány . . . . . 4977 50

Girard alapítvány . . . . . 3000

Goldschmiedt alapítvány . . . . . 307638 10

**A** **B** **Összesen**

Felosztható nyereség frt 330.262.12 frt 349.757.81 frt 680.019.93

Le: Átvitel a vonatkozó nyereség . . . . . frt 22.624.02 frt 23.939.58 frt 46.583.60

tartalék javára. . . . . frt 307.638.10 frt 325.798.23 frt 633.436.33

A jövő években lejárandó tűzbiztosítás, díjak . . . . . frt 23.202.774.10

**A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triestben.**

**Dr. Bazzoni Richard, Besso M.,** **Báró Bruck Otto, Dr. Calabi R.,** **Dr. Maurogonato I.,** **Báró Mörpürgo Józsa,** **Segré V.**

**A vezértitkár: Besso József.**

**Magyarország vezérügynökség Budapest az intézet saját házában, Dorottya-utca 10. sz.**

s pedig emberbaráti, egészségi s kegyeleti szempontból. Legyen olyan e könyv, hogy leányaink megtalálják benne azon szertartásokat, melyek szerint egy zsidó háztartás vezetendő. Ismerkedjenek meg e könyv nyomán azon héber szavakkal, melyekkel a szertartások, zsidó ünnepek, böjtnapok, hónapok stb. megneveztetnek.

Mondom, mindezeket nem szükség külön fejezetekben tárgyalni, hanem legyenek alkalmas helyen beékelve. Ha egy ilyen könyvvel bírnak, akkor a tanító s tanítvány dolga nagyban könnyítettik; a menyinyiben a tanító dolga nem áll másban, mint az egyes olvasmányokat szabadon előadni s pedig azon nyelven, melyen növendékei őt megértik; e darabot aztán addig olvastatja, míg növendékei azt szellemi birtokukká nem tették. Meg vagyok győződve, hogy növendékeinkkel ily eljárás mellett oly eredményt érhetünk el, mint eddig soha. (Igen helyes. — Tetszés).

Munk elnök észrevétele, hogy az érintett hittankönyvben az izr. hitet kítüntető emberszeretetről tanuskodó legfőbb parancsoknak nem volna szabad hiányoznia, helyeslést talált. Kohn, mint állami tanító észrevette, hogy míg a hitf. iskolában a tanítók kellően képesítve csakugyan törekednek a hitoktatást az iskolaszékkal karöltve, magasztos hivatásuknak megfelelőleg eleget tenni, leghiányosabb ez az állami iskolákban e vidéken, hol a saktér vagy más efféle egyén megbizatik a hitoktatás vezetésével a szent ügy és az ifjuság hátrányára. — Különben pártolja a biblia eredeti szövegében való tanítását az állami és a középiskolákban is, nehogy idővel a zsidóság bold. „Löw“ szerint csupa **בראשית** emberekből álljon. A hitf. iskolában az iskolaszék által megállapítottak a tanczél, az államiban a hitoktató kényekedve szerint jár el. Erre Diamant főrabbi észreveszi, hogy az előjáróság a törvény értelmében köteles valakit az állami iskolákban is a hit oktatására kiküldeni. Mi taníttassék? Ezt a congressusi szabályzat határozza meg; a gymnasiumokban az alsó osztályokban a bibliát eredeti szövegben, a felsőkben, bibliai történet, hittan stb. adatik elő. E r k ö l c s — mint hittant tanítunk. Elhatározott: hasson a közp. választmány oda, hogy a hittan oktatásával csakis erre képesített tanítók legyenek alkalmazva! Ha párhuzamot vonunk a zsidó közömbösség és a nem izraelita-e tekintetben nagy érdekeltsége közt, belátjuk, hogy méltó e tárgyra a közp. választmány figyelmét kikérni s ezen tény tekintetbe venni, az érintett hittankönyv szerkesztése alkalmával.

Kiadványaink felett véleményt nyilvánítani szándékoznak: Grossmann Adolf, Bernhárd Mór és Buchsbaum.

Grossmann nagy sajnálattal veszi észre azon közönyt, melylyel az izr. tanítók még sok helyen az egyleti kiadványokkal szemben vannak és éppen azért tapasztalatait az I-ső osztály számára kiadott „ABC“ könyveket illetőleg előadja. Ezen nagy tárgyilagossággal tartott javaslat a gyűléstől tudomásul vétetett és el lett határozva, hogy ez a közp. választmány figyelmébe azon kérelemmel ajánltatik, miszerint a Grossmann ur által rótt hiányok a jövő kiadásnál tekintetbe véve legyenek, mely célra idézett javaslata is mellékeltek.

A 2. osztálybeli könyvekről Bernhárd Mór véleményt mondani vállalkozott, de az idő szűke miatt eláll a szótól, a szűkebbkörű értekezletben azonban a dolgról szól, mely nyilatkozata mások közt a központ tudomására fog hozatni.

Buchsbaum indítványozza, hogy gondoskodják a központi választmány egy vezérkönyvről az egyesületi olvasókönyvek kezeléséhez, mely indítvány közhelyeslésre talált.

Szógyi indítványára nemcsak a trencsényi hitk. előjáráságnak, hanem Diamant főrabbi urnak is e tárgyban tanúsított ügybuzgóságáért a gyűlés elismerését megszavazta és kimondatott, hogy említett érdemű lelkipásztor mindenkorra a kör tiszteletb. elnökévé választassék. (Helyeslés.)

Mint új tagok jelentkeztek: Machlup N. ur tanító Pelgráson (ki akadályozva volt személyesen megjelenni), Buchsbaum Lipót tanító Bosács és Spitzer Mór tanító Scala-Ujfalu. Miután végre elhatározott, hogy jövő évi Cholhamóed Peszách a tanítók Vág-Beszterczen tömörüljenek.\*) Munk Béla elnök ur, rövid, de szép beszédben zárta be a gyűlést. A városligeti csarnokban testvéries egybelét és vig szó mellett éljenzéssel elbucsuztak a vidékiek a trencsényiektől.

Trencsén, 1889. április hó 24-én.

*Munk Béla*  
elnök.

*Donáth Ármin*  
kör jegyző.

### **3. A nyitramegyei kör rendk. közgyűlése.**

— Május hó 19-én Nyitrán. —

Ismét szép napok volt a nyitramegyei izr. tanítóknak; összegyűltek, tanácskoztak méltósággal, egymásiránti szeretettel, tisztelettel és a tanácskozás tárgyához méltó értelmességgel. A nyugdíjtörvény revíziója tárgyában folyamodványt intéznek az országgyűléshez, melyben kifejtik kéréseiket, azokat, melyek édes mindnyájukéi, úgy ahogy a közgyűlésben a messze vidékről megjelent negyven kartárs mindegyikének szive óhaja volt. Bebizonyította Nyitramegye izr. tanítósága, hogy tud lelkesülni a tanügy ideális érdekei iránt előbbi közgyűlésein és be is fogja még bizonyítani azt ezután is, de megmutatta immár azt is, hogy eléggé férfias saját legfontosabb és legszentebb érdekeiért áldozatot hozni pénzben és fáradságban.

A kérvény a biharmegyei tantestületnek mintájára készült és némi fontos változással a következőket kéri:

1. Kéri, hogy a nyugdíjtörvény revideáltassék.
2. Harmincz működési év után az utolsó fizetéssel nyugdíjaztassék.
3. Az özvegynek és árváknak nagyobb évi segély biztosítassék.
4. Az alap jövedelmi forrásai csonkittatlanul hagyassanak meg.
5. Külön nyugdíjosztály állíttassék fel a folyó ügyek gyorsabb elintézése végett.

Legélénkebb harcot folytattak a tanácskozásban Borsodi, (Ürmény) Wiener, (Érsekujvár) Weisz, (Galgóc) Heller, (Csabaj) Klein, (Verebély) Guttman (Galgóc) kartársak. Stark nyitrai kartárs leginkább a mellett harczolt, hogy még áldozat árán is azt iparkodjunk keresztülvinni, hogy utolsó évi fizetésünkkel nyugdíjaztassunk, míg Borsodi a négyszáz forintos nyugdíjat akarta kérelmezni. Weisz galgóczi kartársunk igen szépen fejtegette, hogy a kérvényben a közvetlenség színeivel ecseteltessék a harmincz év utáni nyugdíjaztatás szükségessége. Klein Verebélyi kartársunk pedig nem pártolhatta azt a nézetet, hogy a község nagyobb megterhelhetése árán kérjünk számunkra magasabb nyugdíjt.

Midőn még hálásan kiemeljük, hogy tek. Kubányi Károly ur Nyit-ravármegye kir. segédtanfelügyelője lekötő előzékenységgel nyújtott többször hasznos felvilágosítást és hogy Schwarz elnök megnyitó beszéde sokban hozzájárult az eszmecserére való fellelkesítéshez, akkor röviden

\*) Megjegyzendő még, hogy a vágbeszterczeni vidéki kör gyűlésén értekezni vállalkoztak: Szógyi a számtan oktatása módszeréről; Donáth „az előkészítés hasznáról.“

jellemeztük volna a szép közgyűlés lefolyását. De még egy örvendetes eseményről is be kell számolnom. Éppen a közgyűlés befejezése után kaptam a következő sorokat:

Tek. Erdélyi Lipót tanító urnak, mint az orsz. magy. izr. tan. egyes. választmányi tagjának Nyitrán.

Ez évi május hó 17-én kelt értesítésüket örömmel vettem, meghívásuknak sajuálatomra ez idő szerint hivatalos elfoglaltságomnál fogva eleget nem tehetek. A gyűlésben résztvevőknek üdvözetemet sziveskedjék kinyilvánítani azzal, hogy a törvény korlátait át nem lépve igyekezzenek megbeszélni és felterjesztésükbe foglalni jogos kívánataikat, s ezáltal engem azon jó tapasztalatokban erősítsenek meg, melyeket a megyebeli izr. tanitóságnál a mai napig szereztem.

Törekvésüknek sikerét szivemből óhajtva, vagyok Galgócson, 1889. május hó 18-án

készköteles szolgájuk

*Libertiny Gusztáv s. k.*

kir. tanácsos, nyitramegyei tanfelügyelő.

\* \* \*

A közgyűlést kedélyes társas-vacsora követte, melyen Feuer verbói tanító éltette a szeretett tanfelügyelőt és Erdélyi indítványára táviratilag fejezték ki neki a jelenvoltak változhatatlan ragaszkodásukat. A kérvény benyújtására Latkóssy Imre nyitrai országgyűlési képviselő kéretik fel.

### Levelezés.

Topolya, 1889. május 19-én.

Tek. Elnökség!

Van szerencsém t. Czimeddel tudatni, hogy hitközségünk a f. hó 16-án tartott előljárósági gyűlésben hozott határozat folytán az országos izr. tanítóegylet pártoló tagjának sorába évi 5 forintnyi járulékkel kelépett. Méltányolva az egyesületnek eddigelé felek. tanügyünk érdekében, nemkülönben az izr. tanítók anyagi segélyezése körül kifejtett eredményteljes és áldásos működését, reméljük, hogy a t. Tanítóegyesület a hitközségek hatványozott támogatásával még elaggott tagjainak erejéhez képest bizonyos nyugdíjösszeget is fog nyujthatni, a mit szivünk-ből óhajtunk.

A folyó évre szóló nyugtának mielőbbi beküldését kérve, maradtunk az Egyesület felvirágzásához újbóli őszinte kívánatunkat kifejezve hitrokoni üdvözlettel

*Lévai*  
jegyző.

*Klein*  
hitk. elnök.

Tekintetes szerkesztő ur!

A közelmultban gyakrabban felvetette a tanitóság többek között azon kérdést is: mily módon lenne elérhető hogy a mi egyletünk többet jutathatna betegsegélyzes, illetve özvegyi segély czimen?

Nekem e tekintetben egy szerény indítványom volna.

Figyelemmel kísértem az egylet tagsági díjak befizetéséről való kimutatásokat s úgy tapasztaltam, hogy hitközségeink alig valamibe vehető számban állanak a pártolók között. Hol keresendő ezen végtelen mulasztás, — mert csakis ennek vehetem — szomorú oka? Talán visszavonulna akármelyik, nyilvános iskolával bíró hitközség a csekély áldozat meghozása elől? Bátran tagadom azt!

A közöny oka magának a tanitónak indolenciájában rejlik, mert

hát csak lehet bármelyiküknek ez irányban annyi befolyása a hitközség vezető személyeire, hogy azokat kérve reá birja egy csekély áldozat meghozatalára annál is inkább, minthogy a zsidó hitközségek a csekély nyugdíj-járulékon kívül e kérdés megoldásával terhelve ugy sincsenek. Ezeket előrebocsájtván, a következőket volnék bátor egyeletünk igazgató körének ajánlani ;

Módosittassanak az egyleti alapszabályok oda, hogy minden tanító özvegye — ha férje egyleti tag volt s a hitközség, melyben működött, 5 frt évi díjjal huzamos ideig az egyletnek állandó pártoló tagja volt — ne 200 frt, hanem 400 frt özvegyi díjat kaphat. Ha 2 tanítója van a hitközségnek, ugy évi 10 frt díj mellett s 2 tanítón kívül minden egyes tanító után számított 3 frt mellett léphet be az egylet pártolói közé.

Nem hiszem, hogy egyeletünk anyagi alapja ily módozat mellett veszélyeztetnék, hiszen 4 frt tagsági díj mellett 200 frt özvegyi díj volt adható s így 1 tanító tagsági díja (4+5) (— illetve 4+2) 9—6 frt között váltakoznék. A kockázat tehát nem leend nagyobb az eddiginél. Ha ezek elfogadtatva alapszabályainkba vétetnének, hova tovább reá-bírnák felekezetünk összes tanítói hitközségeiket a belépésre.

Kérve tek. szerkesztő urat fenti soraim flgyelembe vételére s b. lapjában leendő közzétételére, vagyok tiszteletel

Orosházán, 1889. május 15.

*Bérczi Fülöp*, kép. polg. isk. tan.

## I R O D A L O M.

**Ünnepnapok.** Szövegét írta Kiss József, zenésiti Major J. Gyula. I. tüzet. Zipser és König Budapest. Ára: egy hangra zongorakisérettel 75 kr; négy hangra, orgona- v. harmoniumkisérettel 1 frt. (Tanítóknak ez utóbbi féláron.)

Ritkán van módunkban e helyen zenedarabot megbírálni, már csak azon oknál fogva is, mert ritkán jelenik meg oly zenedarab, mely benünket közlelrl érdekelne. Jelen mű megjelenését elejétől fogva figyelemmel kísértük. Tettük pedig ezt azért, mert e vállalatot a hazai zsidóságra nézve rendkívül fontosnak tartjuk.

Ismeretes dolog, hogy Kiss József egyházi dalokat irt azon czélból, hogy a hazai zsidóság magyar nyelven fohászkojjék az Éghez. Tudjuk azt is, hogy a pesti zsidó hitközség e verseket nem fogadta el temploma számára, azon okkal, hogy a dalok nem felelnek meg vallási szempontból.

Nem vitatjuk e tény helyességét, csak konstatáljuk azt, hogy fentemlített zeneszerző, ki külföldön, főleg Berlinben már eddig is jó nevet szerzett magának, e versek olvasása által lelkesülve, a dalok megzenésítéséhez fogott, és e dalok első két száma fekszik előttünk ez első füzetben, névszerint: „A te sátraid“ és „Esküvői kar“. Mindkét dal a mestert dicséri, mindkét dal szépségre csaknem páratlan az izr. egyházi zene terén, mely jelenleg a modern és művelt zenészek előtt parlagon heverő talaj.

Könnyen lehetne szemükre vetni, miben áll e zeneművek jósága?

Nézzük csak, milyenek legyenek ez egyházi dalok. Mindenekelőtt melodikusak és könnyűek legyenek, hogy bárki is könnyen tanulhassa meg. Így van csak elérve a cél azon fele, mely az általános elterjedtséget illeti. Kelléke fenti daloknak a keleti styl, mely fajunk jellegét adja, tiszta szerkezetűek és aesthetikai szempontból a szövegnek és alkalomnak megfelelők. Az „A te sátraid“ czimű dalt véve előbb szemügyre, láthatjuk, hogy a melodikus és könnyű zenedarabbal van dolgunk.

Az első thema dominál az I. és II. versszak első 4 sorában, míg a második thema a versszakok végét foglalja el, leszámítva a legutolsó sort, mely variációja az azt megelőző sornak. A mű  $\frac{6}{4}$ -es ütemben, D-dur hangnemben van írva, (Itt csak a quartettes kiadásról van szó.) úgy a mint a vers is 3 lábból és 12 mórából áll. Minden lábra két negyed jut és átlag minden mórára  $\frac{1}{8}$  hangjegy. Jellemző, hogy minden ütemben 2 fősúly van. Az első és ötödik negyedben. Mindjárt a bevezető zene, mely a főthemat ismételve adja nemcsak, hanem variálja és D-dur skálával vezeti be az éneket. utána a két versszak közti közzene és a befejező akkordok magukon viselik a keleti typut, mely a mű lényeges részében is megvan.

Aesthetikai szempontból itélve a zene valóságos tolmácsa a szövegnek. Igénytelenül indul meg a főthémán, a két főszólam egymástól ellenkező irányban haladva behizelgő összhangokon át. Nagyban emelkedik az 5-ik sornál és tetőpontját a 8-ik sorban éri el, hol is a felső szólamokat az alsók magasan fekvő hangjaikkal támogatják. A második versszak ritmusa az elsőtől különbözik. Kissé frissen indul, azonban a 3-ik sornál méltóságosan haladnak a szólamok a 8-ik sorig, melynél az egész mű fénypontja nyugszik. Innen két ütemen át a melódia visszatér az eredetihez különösen az erőt illetőleg. Ezzel röviden vázoltuk volna a mű szerkezetét és aesthetikai oldalát. Még csak azt akarjuk megjegyezni ez első számról, hogy e darabok kissé 1—2 hanggal mélyebbre transponálva, iskolában igen jól taníthatók, azon oknál fogva, mert sokkal megfelelőbbek a gyakorlatiság szempontjából egyrészt, másrészt zenei szempontból többet érnek ezek a mesterséges és mesterként népdaloknál.

A második dal az „Esküvői kar“ már sokkal komplikáltabb. Előadhatási módja kétféle. Nagy 8 szólammal vegyes karban (I. és II. sopran, alt, tenor, bass), vagy egy hangra zongorakisérettel. Ennél bevezetésül csak egy accord van. E durban azon czélből, hogy a kezdő női kar pontosan intonálhasson. Az első 7 ütemen a női kar énekel egy thémát, melyet a 8. ütemben bevágó férfikar folytat, míg a női kar futamokkal kíséri a férfikar énekét. Egyik legnehezebb pontja e darabnak az, melynél a  $\frac{4}{8}$ -ra bontott  $\frac{2}{4}$ -es ütemben a 4. szólam egymásután a második nyolczadban vág be.

A második rész pompás piano misono dallal kezdődik, mely ká nonszerüvé változik és úgy megy vissza az első themához, melyet rövidesen elhagyva, rendkívüli erővel éneklik

„El soh' se fogyjon.  
De sokasodjon  
Vőlegény, menyasszony  
Juda pitvarába.“

Néhány záró accord fejezi be e pompás művet, melynél szebbet esküvői czélra alig találhatni.

Major J. Gyula, ki mellékesen megjegyezve az orsz. izr. férfitanítóképző zenetanára is, megmutatta, hogy lehet, és sikerrel lehet magyar szövegre, z s i d ó dallamot írni.

Reméljük, hogy az egyházak a quartettes kiadást, a magyar-zsidó családok pedig a zongora kíséretű egy szólamut átviszik a használatba.\*)

Bpest, 1889. május.

*Sum.*

\*) Kartársaink pedig szívesen fogják a hazafias kötelességet teljesíteni; hogy zsidó családokban két kitűnő férfiunknak e művet terjeszteni fogják. Szerk.

**Deutsches Lesebuch** für Volksschulen von Johann Polster, Karl Frühwirth, Ludwig Posch, Lehrer in Oedenburg. 1. Theil. Zweites Schuljahr Budapest, 1889 Franklin-Verein, ung. literar-Anstalt und Buchdr. (Zur Einführung in den evang. Volksschulen Oedenburgs durch die betreffende Schulbehörde genehmigt.) (Ára ?)

Ezen czim alatt küldetett be hozzánk egy könyv, mely folytatását képezi a tavaly ugyanezen szerzőktől megjelent, különös diszes kiállítású német ABC-és könyvnek és tartalomra nézve rövid versek, mesék, elbeszélések és leírások váltják fel egymást, elrendezve a négy évszakra való tekintetből. Figyelemreméltó benne a függelék, mely többek közt nyelvtani feladványokat hoz. Ezek szerint a tömondat és az abban előforduló beszédrészek képezik a feldolgozandó tananyagot; azonban a szám- és melléknév kihagyásával. Vernaleken és Franz Hermann olvasókönyveinek kiválóbb olvasmányai nagy számban vannak benne képviselve. Általában szerzők a 164 olvasmányt az idevágó német irodalomból gondosan kiválogatták. Az olvasókönyv jellege, eltekintve a néhány keresztényfelekezeti olvasmánytól internacionál, mert használható akár mely nemzet iskoláiban, csak német legyen a tannyelv, szóval német könyv, német írók termékeivel magyar tanítóktól írva és magyar sajtóban nyomtatva, mely Magyarország viszonyairól egészben csak két olvasmányban megemlékezik. Az egyik Nagy Lajost, a másik Mátyás királyt dicsőíti (Gruber után.) A könyv egyik versében az áll: „Ist auch mein Vaterland nur klein....“ Hát ez Magyarországra vonatkozhatik? Igaz, hogy a czimlapon nem áll az, hogy a könyv magyarországi iskolák számára van írva, azonban a szerzőknek a hazai viszonyokra mégis nagyobb tekintettel kellett volna lenniök. Vagy talán a törvényes tanterv mellőzendőnek tartja a honismét a népiskola II-ik osztályában? És miután a könyvben minden tantárgy, még a számtan is képviselve van, miért mellőztetett éppen a honisme?

— **Jutalom-könyv a magyar zsidó ifjuság kezébe.** Rég érzett hiányt fog ily könyv kibocsátása pótolni, örömmel jelezzük azért már előre is, hogy Halász Nándortól, a pesti izr. hitközségi leányiskola igazgatójától 2 hét múlva **Kincsszekrényke** czim alatt új ifjusági irat jelenik meg, kiválóan a magyar zsidó ifjuság számára. Bibliai példázatok, verseket, történeteket és mondákat a zsidó nép életéből, multjából, csinos képekkel diszítve, fog tartalmazni. Kiadja Singer és Wolfner könyvkereskedése. Most a vizsgák közeledtével jutalmúl a zsidó tanuló ifjuságnak alig ajánlhatunk hasznosabb és becsesebb könyvet. — A tanító testületek figyelmébe ajánljuk.

— **Uj könyvek.** Magyar nyelvtan polgári és felső népiskolák első osztályának számára. Irta Udvarhelyi Gyula. Budapest. Franklin-Társulat. 1889. Ára 50 kr. — Ugyanez második osztályának számára. Ára 40 kr. — Magyar nyelvtanítás. Irta Deme Károly, felső leányiskolai igazgató. Budapest. 1889. Pozsony. Kiadja Stampfel Károly, cs. és kir. udvari és kir. akad. könyvkeresk. Ára 60 kr. — A kedély nevelése. Irta Lederer Ábrahám. Külön lenyomat a „Nevelés“ 1889. 2. és 3. füzetéből. Losoncson, 1889. Nyomatott Róth Simon könyvnyomdájában.

## EGYLETI ÉLET.

— A közp. választmány f. é. május hó 18-án, mint alapító tagjának, néhai Lederer Bernát ur halála napján tartotta az alapító levél értelmében az ünnepélyes ülést, melyen vendégek is megjelentek. A megdicsőült férfiú érdemeinek méltatása kapcsán az idén is Lederer Ábrahám tanár ur egy paedagogiai felolvasással kötötte le a hallgatóság fe-

szült figyelmét. Az értekezést lapunk jelen számában közöljük. A felolvasás után Lederer Sándor földbirtokos ur, mint a megdicsőült fia rendelkezése értelmében az alapítvány ez évi kamatai (50 frt) három folyamodó közül Schmolka Salamon cservenkai tagtársunknak ítélték oda. Ugyanez ülésben más két tagtársnak is szavaztatott meg a kért betegségéért.

— Erdélyi Lipót választmányi tagunk Nyitrán 10 új tagot jelentett be az egyesület kötelékébe való felvétel végett, köztük a nyitrai izr. hitközségi Előljáróságot, mint pártoló tagot.

### Május hóban fizettek tagdíjat:

Bräuer Soma, Léva	2 frt	Reichenthal Ármin, Farád	5 frt
Haas Mór, Péczel . .	1	Stöckelmacher B., Ó-Buda .	2 „
Klein Lipót, Vágújhely	4	Tauszig Mór, Gyönk	2 „
Klein Ármin, Uj-Kécske .	4	Weisz Farkas, Budapest .	4 „
Presser József, Budapest	2		
Reisz Izsák, Akasztó	2 „	Összesen	28 frt

Budapest, 1889. május hó 31-én. Ózer Zsigmond, pénztáros.

## VEGYESEK.

— **Az Orsz. magy. izr. Tanítóegyesületnek** eddig megjelent II., III. és IV. osztály számára való német olvasókönyvekhez most az V.—VI. osztály számára való is sajtó alatt van.

— **Köszönetnyilvánítás.** Mindazon tisztelt kartársaknak, kik esküvőm alkalmából szerencsekívánataikkal rólam megemlékezni szivesek voltak, addig is, míg a jelenleg oly szűk időm egyenkénti választ megenged, ez úton fejezem ki legjobb köszönetemet. *Mandl Bernát.*

— **Az orsz. tanítói nyugdíj-törvény** revisiójának kérdése alig hogy fel lett vetve és már is — mint örömmel tapasztalható — a tanítószáz anyagi érdekeinek és jövőjének biztosítása országszerte élénken foglalkoztatja a tanítóegyesületeket, tantestületeket és egyeseket; foglalkoztatja pedig teljes joggal, mert az anyagi jólét előmozdítása, első feltétele a szellemi állapot emelhetésének. — A pápai izr. tanítóegyesület sem nézhetvén összetett kézzel az önszegély ügyét, e hó 13-án tartott gyűlésen behatóan foglalkozott a napirendre kitűzött nyugdíj-törvény revisiójának kérdésével és e tárgyban teendő intézkedésekkel és elhatározta, hogy a képviselőházhoz feliratot intéz, a melyben kéri: 1. hogy a tanítók nyugdíjazása 30 év után történjék, a mint ez az állami tanítókra nézve már fenn áll; 2. a 150.000 forintnyi évi állami segély ezután se vonassék meg a nyugdíj-alaptól; 3. az iskolafentartók és tanítók által fizetendő járulékok ne szállittassanak lejjebb a jövőben sem, a míg ez az intézmény megkárosítása nélkül meg nem történhetik. Elhatároztatott továbbá, hogy ezen petíció beterjesztésére Pápa város orszgy. képviselője méltóságos Láng Lajos pénzügyminiszteri-államtitkár úr és az ügy pártolására azonkívül még nagys. dr. Fenyvessy Ferencz képviselő úr is mint az országgyűlési tanügyi bizottság tagja, levélben felkérendők. (Azóta mindezek már meg is történtek.) A megyebeli tanítószáznak a közös fontos ügy közé való csoportulása és pártolónk a tanítószáz jogos igényei iránti érdeklődésének felkeltése végett, elhatároztatott az ügyet a helyi sajtóban nyilvánosan is megbeszélni, a mi azóta már a „Pápai Lapok“ és „Pápai Hírlap“ felhasználásával megtörtént. Különben a Nm. vallás- és közoktatási m. kir. Miniszter úrnak, a közoktatási tárca költségvetésének tárgyalása alkalmával az országházban elmondott, megnyugtató nyilatkozatait, azon

új reménnyel töltenek el bennünket, hogy az ige már a közel jövőben fog testté válni és a haza tanító-sága az eddigi sanyarú állapotok után, szebb jövőnek nézhet elébe. Pápa, 1889. május 26. *Nuszbaum József*, az orsz. izr. tanító-egyesület tagja.

— **A pancsovai izr. hitközség pályakérdései.** Az országos rabbiképző-intézet tanári kara 1888. június hó 22-ikén a pancsovai izr. hitközség által felajánlott két, ötven-ötven frtnyi pályadíjat tűzött ki a következő két tételre: I. „A héber tanítás célja és terjedelme a népis-  
kolákban, még pedig: 1. a községi iskola heti két órasi hitoktatása kere-  
tében; 2. a zsidó felekezeti iskolában.“ II. „Készíttessék és megokolással  
adassék elő a középiskolai hitoktatásnál alkalmazandó oiy segédkönyv  
terve, mely magyar feldolgozásban tartalmazza a zsidó vallásos érület  
ébresztésére legalkalmasabb szemelvényeket, ugy a szentirásból, mint a  
hagyomány irodalmából és a közép- és ujkor vallásos irodalmából.“ A  
pályázat határideje, mely 1889. január hó 31-ikén lejárt, a tanári karnak  
1889. január 29-ikén hozott határozata folytán f. é. február hó 15-ikéig  
hosszabbított meg. Az 1889. márczius hó 26-ikán tartott értekezletben  
constatáltatott, hogy az I. tételre beérkezett két dolgozat: 1. **ויצא פרח  
ויצא ציץ ויגמל שקדים** 2. **חנוך לגער על פי דרכם גם כי יזקין ונו'** jeligék-  
kel; a II. tételre nem érkezett dolgozat. A bíráló bizottság (tagjai: dr.  
Bacher Vilmos, dr. Kaufmann Dávid és Schill Salamon tanárok) a dol-  
gozatok beható átvizsgálása után a következő ítéletben állapodott meg:  
a) Az I. alatti dolgozatra nézve: Az általános rész sok szükségtelen, a  
tárgyra nem tartozó, elhibázott és érthetetlen fejtegetéseket és állításokat  
tartalmaz. A héber oktatás célját és szükséges voltát csak a 15. lapon  
beszéli meg. A következőkben is mindig újra fejteget. A 18—25. lapokon  
a heti két órasi hitoktatás tervét adja, de csak négy osztályról és itt is  
a bibliafordításra önkényesen választ darabokat. Az V. és VI. osztály  
tanterve hiányzik. A IV. osztályban szemelvények szerepelnek a talmud-  
ból. A felekezeti iskolák bibliafordítási anyaga hiányos. A tanítás mód-  
szerét elhanyagolja. b) A 2. alatti dolgozatra nézve: Mielőtt a dolog  
lényegére áttér, hosszú bevezetésben nagyon is hangoztatja a szertartá-  
sokat és kevesebb súlyt fektet a biblia tanítására és ennek összefüggé-  
sére a hitoktatással; továbbá nem eléggé részletes. A terve jobb mint  
az 1. alattié, de a tanítás módszerét hasonló módon elhanyagolja. Az  
országos rabbiképző-intézet tanári kara a bíráló bizottság ítéletét ma-  
gáévá tette és ennek alapján elhatározta: 1. Hogy a díjat a beérkezett  
dolgozatok egyikének sem adja ki. 2. Hogy a pancsovai izr. hitközségtől  
teszi függővé a pályakérdések újból való kiírását. — A nevezett hitköz-  
ség t. előljárósága az iránt nyilatkozott, hogy egyelőre aem kívánja a  
pályázat ismétlését, de szándéka későbbben a II. sz. alatti tételre ujonnan  
kitűzni nagyobb pályadíjat. Budapest, 1889. május hó 8. Az országos  
rabbiképző-intézet tanári kara nevében: Bein Károly, e. i. jegyző.

— **Felhívás az „Eötvös-alap“ érdekében.** Tisztelettel alulirottak azon  
kérelemmel fordulunk a hazai tanító-egyesületek mélyen tisztelt elnökei-  
hez, intézkednének arról, hogy egyesületeik részéről, a mennyiben  
eddigelé a 100 frtnyi tagsági tőkét, avagy az egyesületi rendes tagok  
után járó 10—10 krajczárnyi tagdíjat be nem szolgáltatták volna, ez  
irányban az alapszabályok által előirt kötelezettségeiknek elég tétessék,  
hogy így képviselőik által részt vehessenek az „Eötvös-alap“ jótétemé-  
nyeit kiosztó f. é. augusztus 20-án tartandó közgyűlésen. Együttal tisz-  
telettel felhívjuk az „Eötvös-alap“ tagjai közé felvett kartársakat, hogy  
az 1887/88-dik esztendőre járó 1 frtnyi évdijaikat annyival is inkább  
siessenek még a f. év augusztus hó 20-káig beszolgáltatni, minthogy

alapszabályaink értelmében azon tagok, a kik két egymás után következő esztendőben kötelezettségeiknek eleget nem tesznek, az „Eötvös-alap“ jótéteményeire való igényeiket elvesztik s az ujonnan történő belépés alkalmával is csak úgy szerezhetik azokat vissza, ha be nem szolgáltatott évdijaikon kívül a 20 frtos örökös tagsági díjnak negyed részét a kellő időben befizetik. Végül felhívjuk az „Eötvös-alap“ ügye iránt érdeklődő kartársakat, tegyenek meg a maguk körében mindent arra nézve, hogy a magyarországi tanítóság jótékony-intézete kötelezettségeinek és céljainak minél teljesebb mértékben megfelelhessen. Kisértsék meg az illetékes iskolai hatóság beleegyezésével a növendékek körében is a krajczáros gyűjtéseket és buzdítsák az „Eötvös-alap“ támogatására első sorban azon kartársakat, a kik mind ez ideig távol tartották magukat a kartársi közérület által létre hozott országos jótékony tanítói segélyegyesülettől. Kéréseinket mélyen tisztelt kartársaink jóindulatába ajánlván, maradtunk tisztelettel. Budapest, 1889. május 12-én. *Luttenberger Ágost*, titkár; *Péterfy Sándor*, elnök.

— **2. kimutatás.** P o l l a k S a m u kartársunk Zomborban a létesítendő zsidó tanítói árvaház javára körében 19 frtot gyűjtött, melyet 20 krnyi portódij levonásával hozzánk kezelés végett beküldött. Az adakozók ezek: dr. Pataj Károly 1 frt., Boheim Károly 5 frt., dr. Bruck Ármin 2 frt., dr. Goldstein Ignác 2 frt., dr. Grüner Samu 2 frt., Molnár Gyula 1 frt., Szilágyi Mór 1 frt., Brunner K. 1 frt., Bárány Zsiga 1 frt., Weidinger Sándor 1 frt., Pollak Samu 50 kr., Engel Mór 50 kr., Goldfahn Sándor 50 kr., Löwy Vilmos 50 kr. Reitzer Ignác jankováczi kartársunk gyűjtésével együtt jelenleg kezeltetik az egyesületnél ö s s z e s e n 24 frt 80 kr.

— **Orosházáról irják,** hogy ott a járványosan fellépett vörheny-betegség miatt az összes iskolák hatóságilag május közepe táján bezárártak. Minthogy orvosi szakvélemény szerint az iskolák június hóban sem lesznek kinyithatók, az összes iskolák már május hóban az évi záróvizsgákat megtartották. Ezen körülménynél fogva a helybeli VI-osztályú zsidó elemi iskola, mely pár év óta „Értesítő“-t adott ki, az iskolaszék határozata folytán ez évben ezt mellő z e n d i.

— **Gyermekelőadás.** Tekintetes Elnök ur! Vonatkozással beküldött meghívónkra: értesítjük, hogy az izr. tanítótestület által rendezett gyermekelőadást e hó 29-én a legszebb sikerrel megtartottuk. Legyen elég megemlítenünk, hogy a jelenvoltak közül láttuk Marsovszky J. alispánt, Bangya G. magyei főjegyzőt, Kubinyi A. kir. törvényszéki bírót, Boross S. városi főkapitányt sat. A bevétel 142 frtra rug. A tiszta jövedelem egy része az isk. könyvtár gyarapítására, másik része pedig a tanítók kezdeményezésére alakulandó Malbis-Arumim egyletre fog fordíttatni. Tisztelettel Groszmann Adolf tanító.

— **Alakulás.** Neumann Ármin igazgató-tanító Aradon és Spitzer Ignác kartársaink lelkes felhívással fordultak az arad- és csanádvidéki zsidótanítókhoz, hogy f. é. június 1-ig nyilatkozzanak a fiókkör létesítése ügyében.

— **Hymen.** Klein Salamon szegedi kartársunk férjhez adja leányát Fanny kisasszonyt, Bach Ferencz úrhoz. Az egybekelési ünnepély június hó 9-én d. u. 4 órakor fog a szegedi izr. templomban megtartatni. Sok szerencsét kívánnunk ugy a szülőknek, mint az új házaspárnak!

— **A triesti általános biztosító társaság** (Assicurazioni Generali) részvényesei f. é. április hó 30-án tartották meg Triestben 57-ik évi közgyűléseket, melyen betérjesztettek a társaságnak 1888. évi mérlegei. A jelentésből értesülünk, hogy a lefolyt év a biztosítási iparra nézve

általában kedvezőtlen vala s ez a közzétett mérlegben is kifejezést talál, a mennyiben a jégbiztosítási ág 151.786 frt 54 krnyi és a szállítmánybiztosítási ág 15.186 frt 54 krnyi veszteséggel záródnak. Ellenben a tűzbiztosítási ág 241.344 frt 87 krnyi, az életbiztosítási ág pedig a biztosított feleket megillető 87.078 frt 29 krnyi nyereséményrész levonásával 139.322 frt 77 krnyi nyereséget eredményezett, valamint az A. és B. mérlegek tőkebefektetése is 564.142 frt 86 krnyi tiszta jövedelmet szolgáltatott. Az árfolyam-ingadozás fedezetére szolgáló tartalék 440.804 frt 31 krral gyarapodott és 1888 december 31-én 936.597 frt 86 krnyi összeget ért el, de ha a számítás a mai árfolyamok szerint történik, az 1,300.000 frtra emelkednék. Az életbiztosítási díjtartalék 1,852.436 frt 6 krral gyarapodott és tett 1888 december hó 31-én 24,588.068 frt 59 krt. Az 1888-ik évben 16,122.711 frt 63 kr. erejéig köttettek új biztosítások, melyekkel az 1888 december 31-én érvényben volt biztosítások tőkeösszege 110,813.920 frt 83 krra emelkedett. Az 1888-ban kifizetett károk összege 9.877,592 frt 55 kr., melyhez hozzáadva az előbbi években teljesített kártérítéseket 217.257.394 frt 75 krnyi tekintélyes összeget nyerünk, melyet a társaság alapításától 1888. december 31-ig fizetett ki károkért. Hazánkban az intézet 127.967 káresetben 40.403.485 frt 98 krnyi kárpótlást nyújtott. Miután az intézet összbiztosítási alapjai 2.249.672 frt 57 krral gyarapítottak és ezzel azok 38.369.849 frt 10 krra emelkedtek, tiszta jövedelemként 680.019 frt 93 kr. mutattatott ki, miből egy részvényre 102 frt aranyban vagyis 255 frank jut osztalékul. Az eddigi igazgatóság s eszerint a magyar igazgató tanács tagjai: Hegedüs Sándor és Jókai Mór is három évre ismét egyhangulag megválasztottak.

---

## Pályázat.

A nagy-kanizsai izr. elemi fuiskolában a jövő 1889/90. tanév elején egy 500 forintnyi évi fizetéssel járó tanítói állomás — egyelőre ideiglenes minőségben — betöltendő. Tanítói képesítéssel bíró pályázók fölhivatnak, hogy képesítésüket, életkorukat, családi állapotukat valamint eddigi működésüket feltüntető okmányokkal fölszerelt pályázati kérvényeiket f. é. j u n i u s h ó v é g e i g az alulírt előljárásnak beküldeni sziveskedjenek.

**A n.-kanizsai izr. hitközség előljárása.**

---

## Kohn Arnold SIRKŐ RAKTÁRA

V., váczi körút 14. sz. (az Andrássy-uttal szemben)

ajánlkozik mindennemű **siremlékek** elkészítésére. — A cégnek 16 évi fennállása alatt szerzett jó hírneve kezeskedik arról, hogy a t. cz. megrendelő közönségnek úgy kivitelre, valamint jutányos árra nézve megbir felelni.

**Az üzlet szombaton és ünnepeken zárva van.**

# SINGER és WOLFNER könyvkereskedése,

Budapesten, VI., Andrásy-ut 10. sz.

## Az orsz. izr. tanító-egyesület kiadványai.

<b>Imakönyv</b> az izr. ifjuság számára (héber szöveg) ára erősen bekötve.	40 kr.
<b>Mózes öt könyve</b> (a héber szöveggel) izr. iskolák használatára. Kitünő szakférfiak közreműködésével magyarra fordították Füredi Ignác és Stern Mór. 5 rész, mindegyik külön bekötve. Egy-egy rész ára.	40 kr.
<b>Magyar A. B. C. és olvasókönyv</b> izr. népiskolák számára, írta Müller Adolf, második javított kiadás, kemény kötésben.....	20 kr.
<b>Magyar olvasókönyv</b> az izr. elemi iskolák számára, szerkesztette Radó Vilmos, a második osztály számára 4. kiadás, erősen bekötve	32 kr.
a harmadik " " 3. " " "	36 kr.
a negyedik " " 2. " " "	45 kr.
<b>Deutsches A. B. C. Lesebuch</b> für isr. Volksschulen von Emil Herzog, stark gebunden .....	20 kr.
<b>Deutsches Lesebuch</b> für die isr. Volksschule, nach dem ungarischen Lesebuche bearbeitet von L. Mendl, für die zweite Klasse 3. Auflage ....	32 kr.
für die dritte Klasse 3. Auflage...	36 kr.
für die vierte Klasse 2. Auflage ... ..	45 kr.
für die fünfte und sechste Klasse (unter der Presse).	
<b>Bibliai történet</b> a felső-, nép-, polgári- és középiskolák alsó osztályai használatára, az eredeti szöveg nyomán, írta Radó Vilmos, ára bekötve	50 kr.

*Kiadásunkban ezenkívül megjelentek következő 1888. évi 17358. sz. a. kelt ministeri rendelettel engedélyezett tankönyvek:*

<b>Földrajz</b> a miniszteri tanterv utasítása szerint írták Lakits Vendel és Neiger Sándor átdolgozta Kiss Áron, a harmadik és negyedik osztály számára 14 kiadás ára bekötve	30 kr.
az ötödik és hatodik osztály számára 5. kiadás ára bekötve	40 kr.
<b>Történelem</b> a magyarok és más népek multjából vett életrajzokban, elemi népiskolák sz. írta Mayer Miksa, átd. Márki Sándor, 9. kiadás, ára bekötve	30 kr.
<b>Számtani gyakorlókönyv</b> észszerű következtetések alapjára fektetve, írta Schwarcz Mór, állami iskolai tanító, a második osztály sz. 1—100-ig terjedő számkörben 3. kiadás, ára bekötve	20 kr.
a harmadik oszt. sz. 1—1000-ig terjedő számkörben 4. kiadás, ára bekötve	24 kr.
a negyedik oszt. sz. az egész számok és törték köréből, 3. k. ára bekötve	24 kr.
az ötödik osztály számára, ára bekötve	36 kr.
<b>Egészségtan</b> népiskolák számára írta Orbók Mór, átnézte Dr. Pávay Gábor, az orsz. közegészségügyi tanács tagja, az egészségtan tanára, ára bekötve	20 kr.

*Ezeket kivül megjelent és ajánljuk a t. tanító urak figyelmébe:*

<b>Héber A-B-C-és olvasókönyv</b> írta Müller Adolf, harmadik tetemesen javított kiadás, erősen bekötve..	20 kr.
<b>Világtörténet</b> iskolai és házi használatra a miniszteri tanterv alapján írta Füredi Ignác, ára	40 kr.
<b>Az irálytan alapvonalai</b> példányokkal és olvasmányokkal. Tekintettel a gyakorlati élet szükségéire, felső nép-, polgári-, kereskedelmi-, iparos- és ismétlő iskolák számára, írta T. Nagy Imre, második javított és bővített kiadás, ára	1 frt.
<b>Német nyelvtan</b> a népiskolák számára írta Hoffmann Mór (sajtó alatt).	
<b>Szemelvények a zsoltárokból.</b> Iskolai használatra fordították Schön D. és Stern A. hittanárok, ára	25 kr.
<b>Olvasmányok a bibliából</b> iskolai használatra II. rész P r o f é t á k, fordították Schön D. és Stern A., ára	60 kr.

Bevezetés céljából fentnevezett könyvkereskedés szivesen küld mutatványpéldányokat — portomentesen.

Schlesinger Ignác nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya).